

Jatkuvan oppimisen trendejä Euroopassa

Joy- hankkeen päätöstilaisuus 14.8.2024

Katja Mäkinen

Elinikäisen oppimisen käsitteen muuttuminen

- Kinnari (2020) tunnistaa elinikäisen oppimisen 3 eri vaihetta (sukupolvea):
- 1970-luvulla painotettiin moraalisia hyveitä, kuten emansipaatiota, demokratiaa ja tasa-arvoa. Unesco puhui elinikäisestä kasvatuksesta, OECD:n jaksottaiskoulutuksesta, Euroopan neuvoston jatkuvan kasvatuksen ajatuksesta.
- Julkinen poliittinen keskustelu elinikäisestä oppimisesta oli vähäisempää 1980-luvulla. 1990-luvulla elinikäisen oppimisen ideologiasta rakennettiin yksi kilpailukyvyn ja taloudellisen kasvun avaintekijöistä. Elinikäisen oppimisen merkityksen täytti inhimillisen pääoman teoria. Huomio siirtyi koulutuksesta oppimiseen – ajattelussa vastuu siirtyi yksilölle ja hänen ominaisuuksiinsa.
- EU:n Lissabonin sopimuksen myötä 2000-luvun alussa elinikäisestä oppimisesta tuli EU:n kilpailukyky sopimuksen avaintekijä sekä väestön polarisaatiosta kilpailukykyongelma.
- Kinnarin (2020) mukaan elinikäisen oppimisen politiikassa olisi nyt siirrytty neljänteen sukupolveen.

Elinikäinen oppiminen ja kykypääomakansalainen

- Kinnarin (2020) mukaan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä elinikäisen oppimisen politiikasta tuli **kykypääomakansalaisen tuottamisen politiikkaa** (Kinnari, 2020). Unescolainen humanismiin pohjautuva elinikäisen oppimisen politiikka pysyi marginaalissa.
- Inhimillisen pääoman käsitteeseen ymmärrettiin kuuluvaksi myös asenteet, motivaatio ja persoonallisuuden piirteet ja näiden yhdistelmää kutsuttiin kompetensseiksi. Kompetensseihin pohjautuva oppiminen sai pitkälti sisältönsä työmarkkinoiden vaatimista tarpeista. Elinikäisen oppimisen politiikka määritteli tietotyöläisen ominaisuuksia kuten riittävät digitaaliset taidot, itseohjautuvuus ja yhteistyöhalukkuus.
- Yrittäjämäisyys ja yrittäjämäinen asenne kiinnittyivät osaksi elinikäistä oppimista. Neljännessä *yrittäjämäisen talouden sukupolvessa* oman itsen pääomittaminen korostui.
- Suomalaisessa koulutuspolitiikassa ollaan sovellettu EU:n ja OECD:n koulutuspolitiikkaa. Esimerkiksi EU:n määrittelemät elinikäisen oppimisen avaintaidot on vahvasti pyritty integroimaan eri koulutusasteille (Silvennoinen ym. 2020). Samoin korkeakoulujen pienten osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen valmistelutyön lähtökohtana on mm. EU-neuvoston suosituksessa esitetty määritelmä ja vakiotiedot. OKM ja TEM tilasivat keväällä 2019 OECD:ltä maakatsauksen jatkuvan oppimisen uudistamisen tueksi. Maakatsaukseen viitataan myös Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen viitekehyyksessä.

Euroopan unioni tukee jäsenmaitaan jatkuvan oppimisen strategioiden kehittämisessä ja toteuttamisessa.

- Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ovat tärkeitä jäsenmaita parantamaan koulutusjärjestelmiään ja edistämään elinikäistä oppimista.
- EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tarjoaa taloudellista tukea jäsenmaille, jotta ne voivat uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät kestävästä kasvusta ja työllisyyttä.
- EU:n Eurooppalainen koulutusalue -aloite pyrkii myös edistämään elinikäistä oppimista ja osaamisen koko unionissa. Tavoitteena on, että vuoteen 2025 mennessä kaikilla EU:n kansalaisilla on mahdollisuus kehittää taitoja ja osaamista, jotka ovat tarpeen henkilökohtaisen, sosiaalisen ja ammatillisen kehityksen

Näiden toimien myötä jatkuvan oppimisen uudistukset ovat tulleet yhä tärkeämmiksi Euroopan

OECD:n arvioita

- OECD on arvioinut suomalaisen aikuiskoulutusjärjestelmän vahvuudeksi sen tarjoamat monipuoliset mahdollisuudet ja korostanut suomalaisten osaamisen olevan kansainvälisesti korkealla tasolla. Koulutus on Suomessa maksutonta tai edullista, ja sitä on tarjolla joustavasti. (avoimen korkeakouluopetuksen maksukaton nosto)
- Korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuudessa OECD-maiden keskiarvoon verrattuna Suomi on jäänyt jälkeen. Toimet: ensikertalaisuuskiintiöt, yksi opinto-oikeus tutkintokoulutuksessa, rahoitusmalli suoritettuihin AMK 56%- ja YAMK-tutkinnot 6%.
- Euroopan yliopistoilla on yhä haaste pyrkiä samanaikaisesti tutkimukseen ja innovointiin, tarjota korkealaatuista koulutusta sekä täyttää "kolmas tehtävänsä" eli vastata laajempiin yhteiskunnallisiin, ympäristöön liittyviin ja taloudellisiin haasteisiin mm. elinikäisen oppimisen toimin. Toimet: AMK-rahoitusmallissa jatkuvan oppimisen osuus 2025-6%
- Korkeakoulut ovat harvoin asettaneet elinikäistä oppimista etusijalle korkea-asteen koulutusympäristössä, jossa korkeakouluihin kohdistuu jatkuvasti paineita vahvistaa asemaansa, kumppanuuksiaan ja arvostustaan.

Tilastoja

Lähde: Eurostat

Työkäisen väestön kouluttautuminen

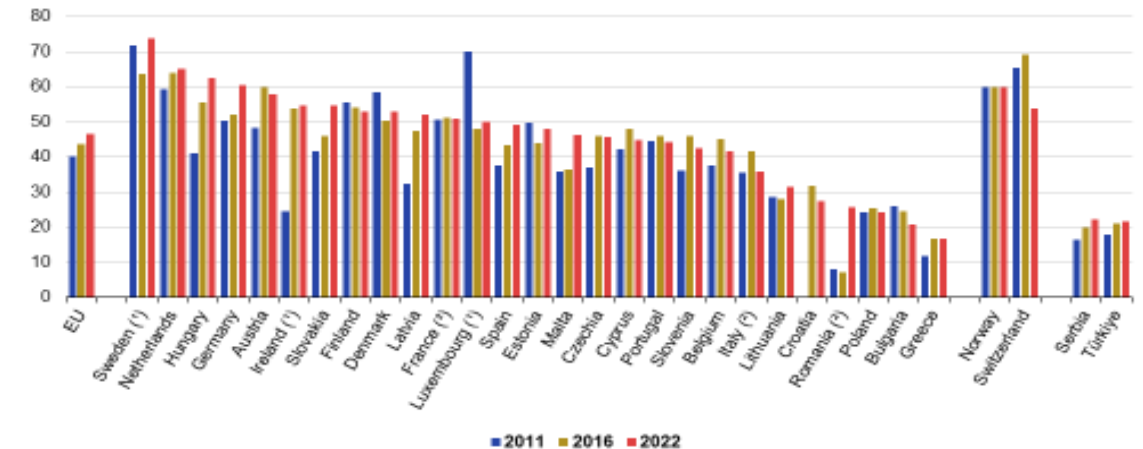
Työkäisistä aikuisista (25–64-vuotiaat) 46,6 % EU:ssa osallistui aikuiskoulutukseen eli formaaliin tai non-formaaliin koulutukseen vuonna 2022. Tämä oli 2,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisessä, vuonna 2016 tehdyssä tutkimuksessa, jolloin aikuiskoulutukseen oli osallistunut 43,7 % työkäisestä väestöstä. Vuonna 2011 osuus oli 40,2 %.

Ruotsissa, Alankomaissa, Unkarissa ja Saksassa aikuiskoulutukseen osallistuneiden osuus oli yli 60 prosenttia

EU:n jäsenvaltioiden välillä oli huomattavia eroja formaalin tai non-formaalin koulutukseen osallistuneiden aikuisten työkäisten osuuksissa. Vuonna 2022 osuus oli selvästi suurin Ruotsissa (73,9 %), jota seurasivat Alankomaat (65,2 %), Unkari (62,4 %) ja Saksa (60,4 %). Lisäksi 10 EU-maata ilmoitti osallistumisasteeksi, joka ylitti EU:n keskiarvon (46,6 %), kun taas 10 muussa EU-maassa osallistumisaste oli 25 %:n ja EU:n keskiarvon välillä. Alhaisimmat luvut – alle 25 % – olivat Puolassa (24,3 %), Bulgariassa (20,6 %) ja Kreikassa (16,6 %).

Participation rate in education and training (last 12 months) 2011-2022

(% of people aged 25-64)

(*) 2016: break in time series.

(*) 2022: break in time series.

Source: Eurostat (online data code: tmg_aes_100)

Naiset osallistuivat koulutukseen miehiä useammin

Vuonna 2022 koulutukseen osallistumisaste oli naisilla 47,2 % ja miehillä 46,0 %, joten sukupuolten välinen ero naisten eduksi oli suhteellisen pieni, 1.2 prosenttiyksikköä.

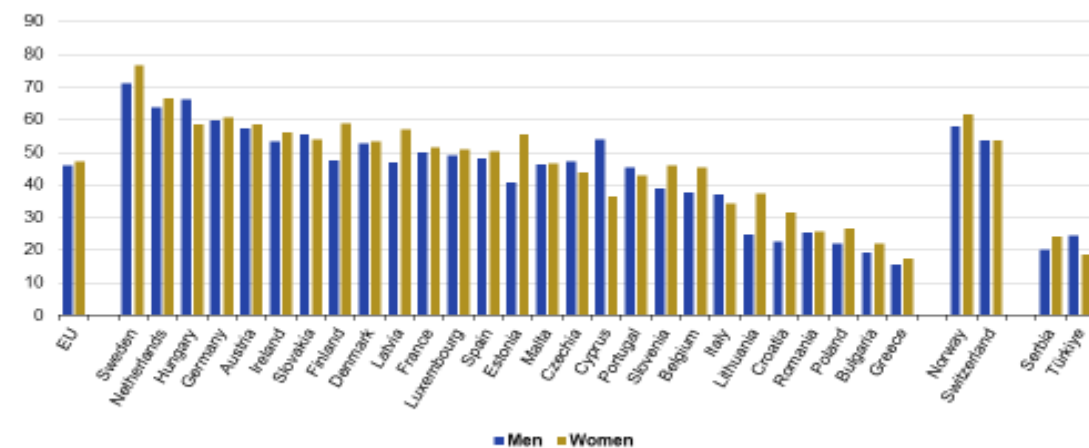
Naisten osallistumisaste oli korkeampi kuin miesten 21 EU-maassa. Näissä maissa sukupuolten välinen ero naisten hyväksi oli suurin [Baltian](#) maissa ja Suomessa (10,0 prosenttiyksikköä tai enemmän). Suomessa naisten osallistumisaste 58.9% ja miesten 47.5%.

Sukupuolten välinen ero oli +/- 1 prosenttiyksikköä, joten naisilla ja miehillä oli suunnilleen yhtä suuri todennäköisyys osallistua viralliseen tai epäviralliseen koulutukseen Saksassa, Tanskassa, Maltassa ja Romaniassa.

Sen sijaan miesten osallistumisaste oli korkeampi kuin naisten seuraavissa kuudessa EU-maassa: Slovakiassa, Portugalissa, Italiassa, Tšekissä, Unkarissa ja Kyproksessa. Näistä maista suurimmat sukupuolten väliset erot havaittiin Kyproksessa (-17,7 prosenttiyksikköä) ja Unkarissa (-7,8 prosenttiyksikköä).

Participation rate in education and training (last 12 months) by sex, 2022

(% of people aged 25-64)

Note: ranked on overall participation (men and women)

Source: Eurostat (online data code: trng_aes_100)

Nuoremmat, korkeasti koulutetut ja työssäkäyvät osallistuivat todennäköisemmin aikuiskoulutukseen

TURKU AMK

Yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen osallistuminen väheni iän myötä

EU:ssa työkäisten (25–64-vuotiaat) aikuisten koulutukseen osallistumisaste oli korkein (56.5%) tähän ryhmään kuuluvien nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) keskuudessa.

35–44-vuotiaiden osallistumisaste oli 49.9 %, eli -6,6 prosenttiyksikköä alhaisempi.

45–54-vuotiaiden osallistumisaste oli vielä alhaisempi, 46,2 prosenttia.

Vanhimmassa ikäryhmässä (55–64-vuotiaat) osallistumisaste oli huomattavasti alhaisempi (-10,8 prosenttiyksikköä) (35,4 prosenttiyksikköä).

Koulutustason myötä osallistumistaso nousi

Eri koulutustasoisten osallistumisasteiden tarkastelu osoitti, että korkeamman koulutustason omaavat osallistuivat todennäköisemmin koulutukseen. Erot osallistumisasteissa koulutusasteen mukaan olivat varsin merkittäviä:

Vuonna 2022 formaaliin tai non-formaaliin oppimiseen osallistui 65,7 prosenttia ja matalasti koulutetuista vain 25,1 prosenttia.

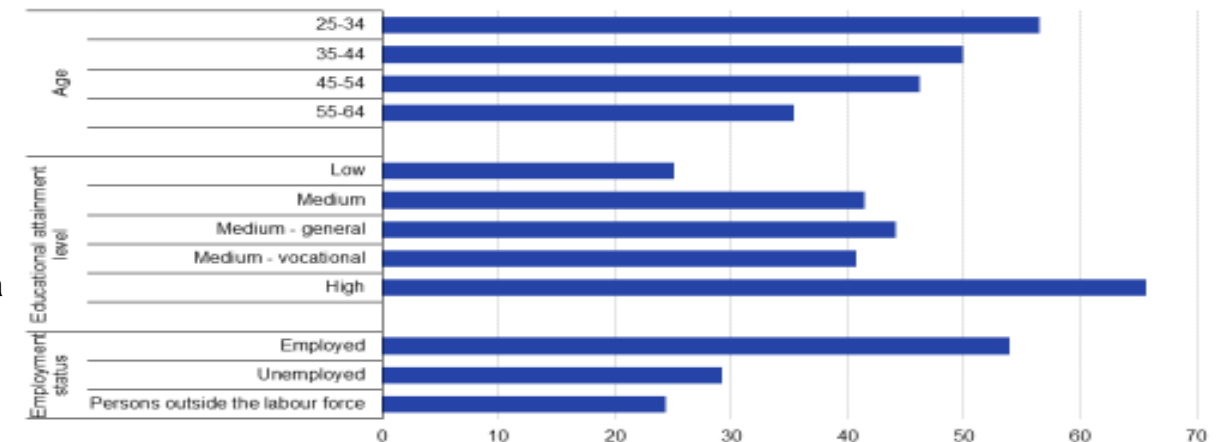
Toisen asteen koulutuksen suorittaneiden osallistumisaste oli 41,5 %. Tässä ryhmässä yleissivistävän koulutuksen tutkinnon suorittaneet osallistuivat todennäköisemmin (44,1 %) kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneet (40,7 %).

Työllistyminen kaksinkertaisti aikuiskoulutukseen osallistumisen todennäköisyyden

EU:ssa 25–64-vuotiaiden työllisten osallistumisaste oli 53,9%. Työttömien osallistumisaste oli 29,2%, joten he osallistuivat viralliseen tai epäviralliseen oppimiseen paljon epätodennäköisemmin kuin työssäkäyvät.

Työvoiman ulkopuolella saman ikäryhmän ulkopuolella olivat epätodennäköisimmän (24,4 %). Tämä selittyy jakamalla osallistuminen tyypeittäin, sillä tämä osoittaa, että suurin osa aikuiskoulutuksesta liittyy työhön ja usein myös

Adult learning by age, educational attainment and employment status, EU, 2022 (%)

Source: Eurostat (online data codes: trng_aes_101, trng_aes_102 and trng_aes_103)

eurostat

Non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste

25–64-vuotiailla aikuisilla non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli seitsemän kertaa korkeampi kuin formaalissa koulutuksessa

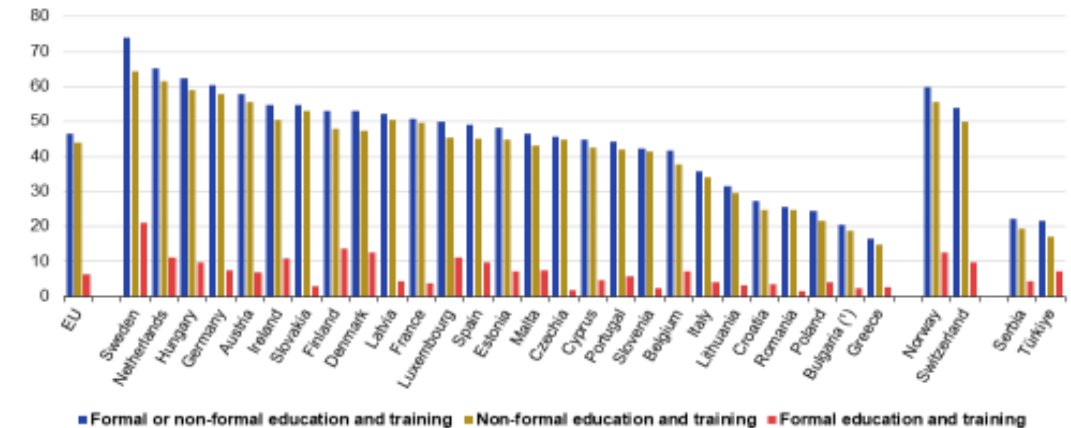
Aikuiskoulutus kattaa formaalin ja nonformaalin koulutuksen, ja henkilö on voinut osallistua joko toiseen tai molempiin jatkuvan oppimisen muotoon. Kuten kuvioista 4 ja 5 käy ilmi, valtaosa aikuiskoulutuksesta on selvästi non-formaalia koulutusta.

Non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli 44,0 % eli lähes seitsemän kertaa korkeampi kuin formaalissa koulutuksessa (6,3%).

Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa ero oli vähäisempi: niissä non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli alle 4-kertainen viralliseen koulutukseen verrattuna.

Ero oli suurin Tšekissä, Sloveniassa, Slovakiassa ja Romaniassa, joissa non-formaaliin koulutuksen osuus oli yli 15 kertaa korkeampi kuin formaaliin koulutuksen.

Participation rate in education and training (last 12 months) by type, 2022
(% of people aged 25–64)

(*) Formal education and training: low reliability.
Source: Eurostat (online data code: tmg_aes_100)

Formaaliin koulutukseen osallistumisaste

Formaaliin koulutuksen osuus 25–64-vuotiaiden kokonaisosallistumisesta oli vain 13,5 prosenttia

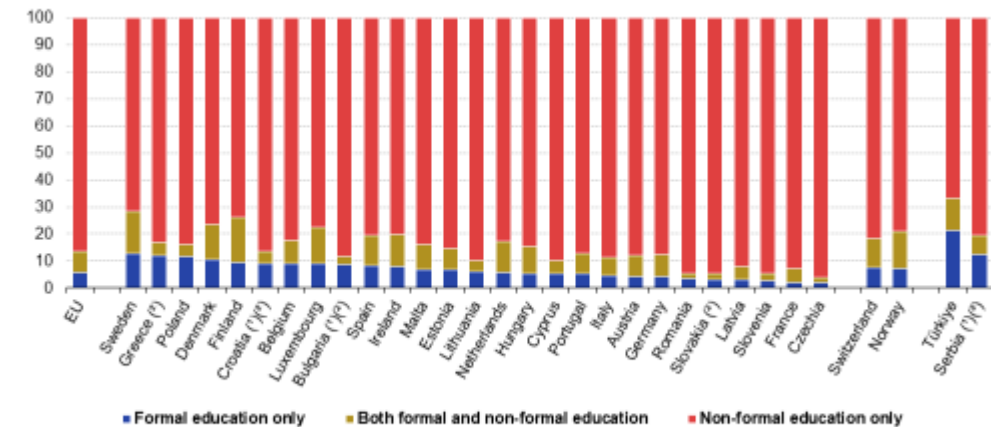
Työkäisistä aikuisista formaaliin koulutukseen osallistumisen osuus kokonaisosallistumisesta oli vain 13,5%:

5,6% osallistujista oli vain formaalissa koulutuksessa ja 7,9% sekä formaalissa että non-formaalissa koulutuksessa.

Suurin osa osallistujista (86,5%) osallistui kuitenkin yksinomaan non-formaaliin oppimiseen.

Formaalin koulutuksen osuus kokonaisosallistumisesta oli yli 20% Ruotsissa, Suomessa, Tanskassa ja Luxemburgissa ja alle 6% Tšekissä, Sloveniassa, Romaniassa ja Slovakiassa.

Distribution of adult learning by type, 2022
(% of participants aged 25-64)

Note: ranked on participation in formal education only

(*) Formal education only: low reliability.

(*) Both formal and non-formal education: low reliability.

Source: Eurostat (AES, special extraction)

Formaalilla koulutuksella on vahvempi merkitys nuorille ja työvoiman ulkopuolella oleville

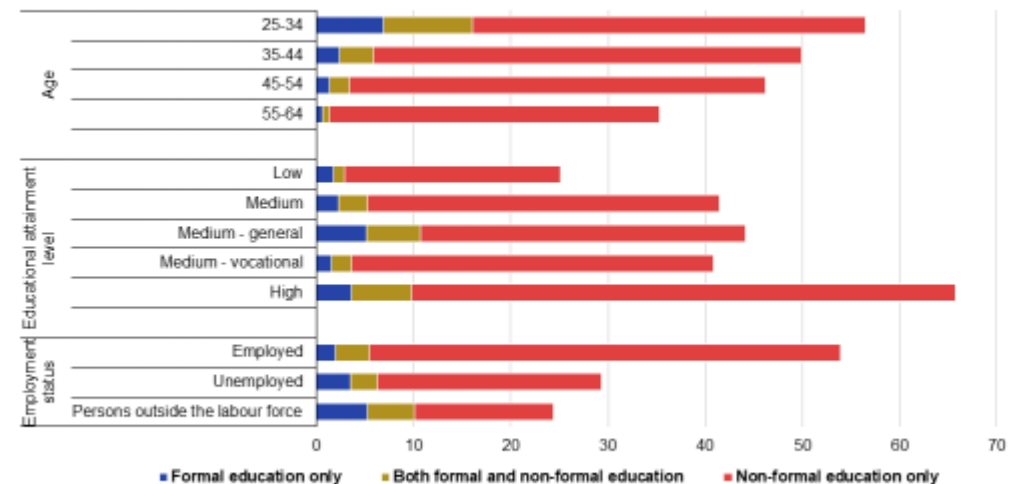
Tarkasteltaessa lähemmin osallistumista tyypeittäin eri ikäryhmien, koulutustasojen ja työmarkkina-aseman osalta havaitaan, että non-formaali koulutus oli näkyvin tyyppi kaikissa jaotteluissa.

Formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli suhteellisesti korkeampi nuoremmassa väestössä, niillä, joilla oli toisen asteen koulutus tai joilla oli jo korkea-asteen tutkinto (esim. kandidaatti), ja työvoiman ulkopuolella olevilla.

18–24-vuotiaiden ikäryhmässä osallistumisaste oli odotetusti huomattavasti korkeampi kuin työikäisillä aikuisilla (25–64-vuotiaat), koska siirtyminen työelämään on usein vielä edessä.

EU:ssa 18–24-vuotiaiden osallistumisaste koulutukseen oli lähes 80 prosenttia. EU-maissa osuus vaihteli Saksan, Ruotsin, Alankomaiden, Portugalin ja Espanjan yli 85 prosentista Bulgarian, Kroatian, Romanian, Luxemburgin ja Kreikan alle 65 prosenttiin.

Adult learning by type and age, educational attainment and employment status, EU, 2022 (%)

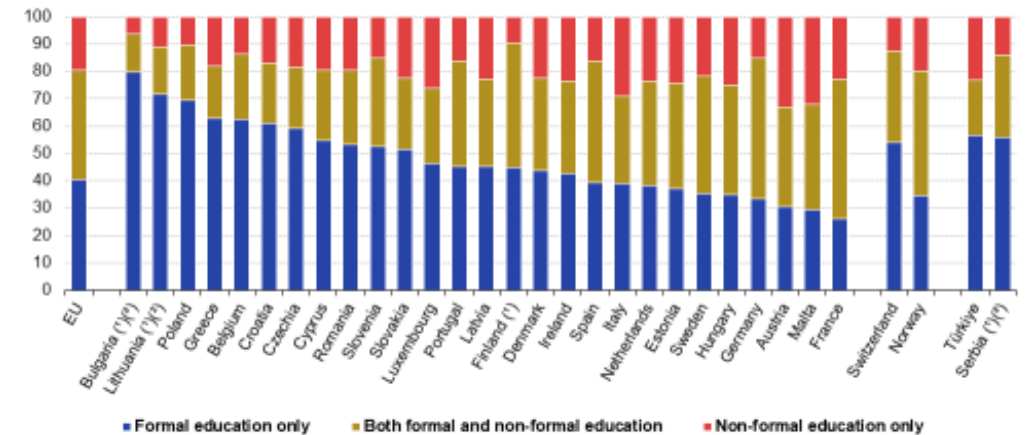
Source: Eurostat (AES, special extraction)

18-24 vuotiaiden osallistuminen formaaliin ja non-formaaliin koulutukseen

Toisin kuin 25–64-vuotiaat, formaalilla koulutuksella on tärkeä rooli 18–24-vuotiaille. Tässä ikäryhmässä suurin osa osallistujista oli formaalissa koulutuksessa - noin 40 prosenttia osallistujista oli vain formaalissa koulutuksessa, toiset 40 prosenttia sekä formaalissa että non-formaalissa oppimisessä ja loput 20 prosenttia vain non-formaalissa koulutuksessa.

Pelkästään non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli suhteellisen alhainen, 15,5%, mikä eroaa merkittävästi työikäisistä aikuisista (25–64-vuotiaat), joista 40,3% osallistui yksinomaan non-formaaliin oppimiseen.

Distribution of adult learning by type, 2022
(% of participants aged 18-24)

Note: ranked on participation in formal education only
(*) Non-formal education only: low reliability.
(?) Both formal and non-formal education: low reliability.
Source: Eurostat (AES, special extraction)

18-24 vuotiaiden osallistuminen koulutukseen sukupuolittain

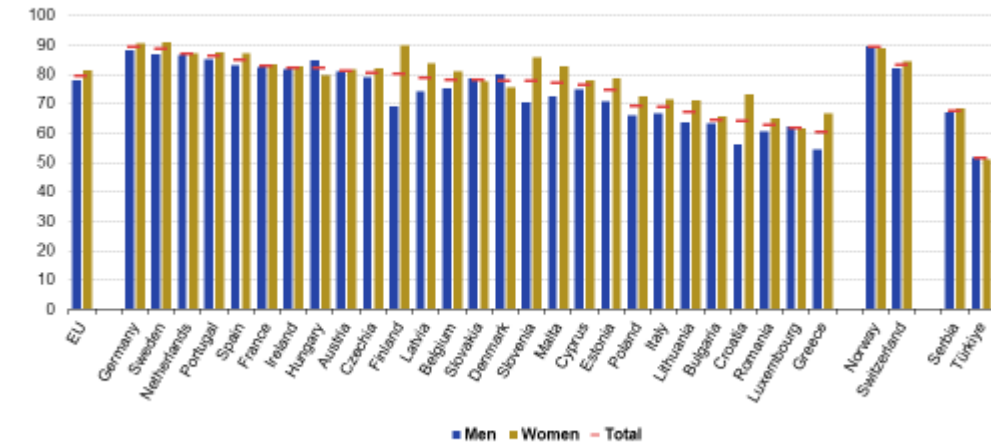
Vuonna 2022 nuorten naisten koulutukseen osallistumisaste oli 81,6 prosenttia ja nuorten miesten 78,2 prosenttia, joten sukupuolten välinen ero naisten eduksi oli 3,4 prosenttiyksikköä.

Naisten osallistumisaste oli miehiä korkeampi 23 EU-maassa. Näissä maissa sukupuolten välinen ero naisten eduksi oli suurin Maltalla, Kreikassa, Sloveniassa, Kroatiassa ja Suomessa (vähintään 10,0 prosenttiyksikköä).

Sen sijaan miesten osallistumisaste oli korkeampi kuin naisten seuraavissa neljässä EU-maassa: Luxemburgissa, Slovakiassa, Tanskassa ja Unkarissa. Näistä maista suurimmat sukupuolten väliset erot havaittiin Unkarissa (-4,9 prosenttiyksikköä) ja Tanskassa (-4,5 prosenttiyksikköä).

Participation rate in education and training (last 12 months) by sex, 2022

(% of people aged 18-24)

Note: ranked on overall participation (men and women)

Source: Eurostat (online data code: tmq_aes_100)

Keskeiset huomiot Euroopan unionin aikuiskoulutustilastoista

1. EU:ssa työkäisistä aikuisista (25–64-vuotiaat) 47 prosenttia EU:ssa osallistui aikuiskoulutukseen eli formaaliin tai non-formaaliin koulutukseen vuonna 2022. Tämä oli 3 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuoden 2016 tutkimuksessa.
2. Valtaosa aikuiskoulutuksesta on non-formaalia koulutusta. Non-formaaliin koulutukseen osallistumisaste oli 44,0 prosenttia eli lähes seitsemän kertaa korkeampi kuin formaalissa koulutuksessa.
3. Formaaliin koulutukseen osallistumisen osuus kokonaisosallistumisesta oli vain 13,5 prosenttia: 5,6 prosenttia osallistujista oli vain formaalissa koulutuksessa ja 7,9 prosenttia sekä formaalissa että non-formaalissa koulutuksessa. Suurin osa osallistujista (86,5 prosenttia) osallistui ainoastaan nonformaaliin oppimiseen.
4. Koulutustason myötä osallistumistaso nousi. Vuonna 2022 formaaliin tai non-formaaliin oppimiseen osallistui 65,7 prosenttia ja matalasti koulutetuista 25,1 prosenttia.
5. Naiset osallistuivat aikuiskoulutukseen miehiä todennäköisemmin – EU:ssa koulutukseen osallistumisaste oli naisilla 47 prosenttia ja miehillä 46 prosenttia vuonna 2022.
6. Työllistyminen kaksinkertaisti aikuiskoulutukseen osallistumisen todennäköisyyden. EU:ssa 25–64-vuotiaiden työllisten osallistumisaste oli 53,9 prosenttia. Työttömien osallistumisaste oli 29,2 prosenttia

TURKU AMK

Pinnalla

Korkeakoulut aktiivisesti mukana eurooppalaisessa yhteistyössä

- Suomalaiset korkeakoulut ovat mukana kaikkiaan 19:ssä verkostossa. Yliopistoista mukana on 12 Suomen 13:sta yliopistosta ja ammattikorkeakouluista mukana on seitsemän 24:stä.
- Suomalaiset korkeakoulut ovat haluttuja kumppaneita vahvan autonomian ja joustavien päätöksentekorakenteidensa vuoksi.
- Keskeistä onnistuneelle yhteistyölle on allianssin strategisten tavoitteiden linkittyminen korkeakoulun omiin strategisiin tavoitteisiin.
- Kansainvälisen opetustarjonnan tuominen tutkintokoulutukseen nähdään rikastavan koulutustarjontaa korkeakouluissa.
- Allianssiyhteistyö tarjoaa näköalapaikan eurooppalaisen korkeakoulualan kehittämiseen ja eurooppalaiseen rahoitukseen.
- Yhteistutkinnot

- Viitekehyksen perustana on Euroopan unionin neuvoston suositus 2022/C 243/02 ja sen liite, joka sisältää luettelon eurooppalaisista yhteisistä vakiotiedoista, joilla kuvataan pieniä osaamiskokonaisuuksia.
- Viitekehys on laadittu suomalaisten korkeakoulujen tarjoamia pieniä osaamiskokonaisuuksia ajatellen lähtökohtana, että tarjonta on tunnistettavaa myös kansainvälisesti. Viitekehystä voidaan myöhemmin soveltaa ja mukauttaa myös muiden toimijoiden tuottamien osaamiskokonaisuuksien tarjontaan.
- Pienet osaamiskokonaisuudet mahdollistavat korkeakouluja etsimään kumppanuuksia ammatillisen koulutuksen tarjoajien, vapaan sivistystyön, työnantajien ja työelämän kanssa.
- Näiden kumppanuuksien mahdollistamiseksi on kuitenkin vielä paljon tehtävää sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.